

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ

Власова К.В.

Міжнародний університет «Україна», м. Київ

Розглянуто умови інноваційного розвитку підприємства, які формуються за сукупністю інституційних факторів. Визначено макро- і мікроекономічні інституційні умови, які створюють інноваційний вектор розвитку підприємства. Узагальнено характеристику та особливості факторів впливу внутрішнього і зовнішнього середовища, використання інноваційних проєктів.

Ключові слова: інноваційний розвиток, стратегія, інноваційна економіка, модернізаційні процеси, фактори впливу, внутрішнє і зовнішнє середовище.

Постановка проблеми. Інноваційний шлях розвитку економіки в даний час є орієнтиром для більшості розвинених економік світу. Пошук моделей інноваційного розвитку і визначення сприятливих умов інноваційної діяльності стали важливою частиною процесу створення теоретичних основ інноваційного розвитку. Для України ця проблема особливо актуальна, оскільки за рівнем інноваційного розвитку наша країна значно відстає як від країн-лідерів, так і від країн, нещодавно усвідомили необхідність переходу до економіки інноваційного типу. Одним з основних перешкод на шляху до інноваційного розвитку є серйозні проблеми в інституційному середовищі.

Відповідно до сучасної наукової парадигми, інноваційний характер економічного розвитку передбачає реалізацію модернізаційних процесів в АПК, а також формування правового поля діяльності підприємств.

Інтенсифікація інтеграційних процесів і значне посилення інформаційно-комунікаційних технологій формує особливі умови, в яких змінюються принципи діяльності підприємств, закономірності розвитку АПК і механізми впливу на галузь.

Актуальність визначення інституційних умов інноваційного розвитку підприємств АПК зумовлюється великим значенням галузі в економіці країни. Основним суб'єктом інноваційного розвитку, в рамках якого відбувається реалізація інноваційних процесів, є підприємство.

Кадровий потенціал підприємства в рамках професійних компетенцій в сприятливих умовах організаційних змін створює і реалізує інноваційні технології для забезпечення конкурентоспроможності галузі на світових ринках. Тому пріоритетним напрямом досліджень є вивчення елементів створення інституційного середовища для розробки і впровадження інновацій, а також удосконалення інституційної складової в системі управління підприємств.

Визначення пріоритетних факторів впливу на створення інноваційного клімату дозволить сформулювати дорожню карту інноваційного розвитку підприємств АПК та розробити ефективні механізми реалізації інноваційних пропозицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовний аналіз наукових досліджень показує, що з питань інновацій були розроблені основи теорії інновацій [1; 2]. Багато вчених розглядали «інноваційну» економіку як основну концепцію постіндустріального суспільства [3; 4]. Автори [5; 6; 7] розглядають «інформацію» як основний

фактор виробництва, а інноваційна система призначена для удосконалення її переробки і реалізації в технологічні процеси. Збільшення продуктивності праці забезпечує високі технологічні можливості в результаті формування умов для ефективного використання кадрового потенціалу. Інноваційний розвиток підприємств АПК є маловивченою областю досліджень. Не сформована єдина думка у створенні ефективної інституційної структури, яка буде сприяти сприятливим умовам розвитку трудового потенціалу та мотивуючим фактором для створення інновацій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак інституційні аспекти розвитку підприємств АПК ґрунтуються на інноваційному розвитку конкретного підприємства та на впровадженні можливості реалізації трудового потенціалу підприємства. Деякі важливі питання формування та розвитку методичної і практичної бази державного регулювання і підтримки інноваційної діяльності в контексті сталого розвитку територій досі не дістали належного висвітлення. Насамперед це стосується дослідження регіональних аспектів вибору форм, методів стимулювання інноваційних перетворень.

Ця проблема носить комплексний характер, а проведені дослідження концентруються на окремих складових цієї проблеми.

Метою статті є визначення інституційних умов інноваційного розвитку підприємств АПК, а також основних напрямків, які сприяють формуванню інноваційної складової в системі управління підприємствами АПК. Для досягнення зазначеної мети в роботі вирішуються наступні завдання:

- дослідження механізму взаємодії і характеру впливу основних інституційних чинників на інноваційний розвиток підприємств АПК;
- визначення напрямків вдосконалення основних інституційних умов інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток підприємств АПК формується дією інституційних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища.

У наших дослідженнях розглянуті окремо інституційні умови впливу на мікро- і макрорівнях, які створюють передумови інноваційного розвитку. Таким чином, вивчається два рівня інноваційного розвитку «інноваційна економіка» і «інноваційне підприємство». Проведений аналіз включає вивчення впливу факторів зовнішньо-

го середовища в умовах інноваційного розвитку підприємства [8; 9]. На макрорівні вивчаються модернізаційні зміни, які включають динаміку основних економічних показників.

Особлива увага приділяється кадровому потенціалу, а саме інтелектуальній складовій, тобто рівню кваліфікації, наявності професійних компетенцій, вищої освіти і можливості реалізації інноваційних підходів в операційному менеджменті [10; 11]. Вивчення ролі рівня освіти і розвитку науки в рамках діючого підприємства дозволяє масштабувати інформаційні технології для забезпечення ефективних комунікаційних зв'язків, а також для формування внутрішньої корпоративної культури [12].

Проведений аналіз особливостей інноваційної економіки показав, що використання наукових досягнень, наявність фахівців високого рівня кваліфікації, які реалізують якісні поведінкові моделі, призводить до постійного вдосконалення системи управління підприємством. Необхідно враховувати, що інноваційний розвиток підприємства є комбінованою структурою інституційних складових.

На мікрорівні інноваційний розвиток підприємства покладено в основу аналізу моделі інноваційного підприємства. Порівняння з діючими підприємствами показує, що є корінні відмінності в цих двох структурах.

Перша відмінність показує необхідність врахування зовнішніх факторів, а саме – вплив зовнішнього середовища на систему управління підприємством при значних нестабільних факторах зовнішнього середовища і нестабільній економіці держави.

На основі зіставлення таких моделей необхідно виділити основні характеристики, які показують можливість реалізації адаптаційних технологій і їх вплив на ефективність роботи підприємства [13; 14].

Перша характеристика – це децентралізація організації, перехід на бережливе управління і іншу форму трансакційних відносин. Сюди відносяться: формування певної системи цінностей, рівень ініціативності співробітників, створення високих якісних відносин в системі «керівник – підлеглий» у вигляді альтернативи існуючим функціональним інструкціям.

Друге – управління розвитком підприємства повинно мати ситуативний підхід і враховувати ефективність реалізації короткострокових проєктів в контексті розвитку інновацій.

Необхідно враховувати, що специфічна комбінація перерахованих характеристик забезпечує інноваційний розвиток підприємств.

При цьому, можливість врахування мінливості кон'юнктури ринку, високого ступеня адаптаційних заходів, пов'язаних з наявністю нестабільності зовнішнього середовища, призводить до формування сутнісних ознак інноваційного розвитку підприємства.

Систематична зміна інституційних чинників носить керований характер при можливості ефективної реалізації короткострокових проєктів і урахуванню позитивних результатів міжнародних інноваційних технологій.

В результаті різного впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, необхідно розглядати критичні показники інноваційного розвитку підприємства в сучасних умовах [15].

Статистика показує значне відставання в системі управління в питаннях аналізу конкурентного середовища, тому необхідно створити сектор, який буде забезпечувати генерацію знань, тобто об'єднувати освітню компоненту кадрового потенціалу та наукових досліджень, які розвиваються в агропромисловій галузі. Також необхідно забезпечувати значну фінансову підтримку інноваційної діяльності та забезпечити цю підтримку нормативно-правовими складовими в стратегії розвитку підприємства.

Проведений аналіз основних інституційних чинників інноваційного розвитку показує, що для ефективної системи управління підприємством необхідно сформулювати інноваційну інфраструктуру, яка дозволить: виявляти проблеми інноваційних процесів, формувати результати інноваційної активності і аналізувати їх ефективність, а також проводити планування інноваційних заходів стратегічного розвитку.

Необхідно посилювати основні фактори внутрішнього середовища інноваційного розвитку підприємства. Сюди відносяться матеріально-технічне та наукове забезпечення, а також організаційна структура, яка повинна постійно змінюватися. Інституційна складова системи управління сучасного підприємства забезпечує інноваційне бачення стратегічного розвитку підприємства. Тому врахування інституційних чинників є основною умовою інноваційного розвитку підприємства.

Аналіз основних джерел інноваційного розвитку показує вплив інституційних чинників на структурні, технологічні, маркетингові, фінансові та організаційні складові роботи підприємства [16; 17]. Однак, стратегія інноваційного розвитку підприємства, її реалізація для отримання ефективних показників, можлива при формуванні інструментів комплексного аналізу сукупності інституціональних факторів, які визначають інноваційний розвиток підприємства.

Також необхідно враховувати наявність певних інституційних умов залежності інноваційного розвитку підприємства від факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Результати аналізу впливу цих факторів з позицій забезпечення сприятливих умов інноваційного розвитку підприємства показують, що питання конкуренції вимагають формування певних конкурентних переваг шляхом зниження бар'єрів входу на сучасні ринки.

Також інноваційна діяльність передбачає удосконалення роботи фінансової інфраструктури, яка повинна забезпечувати стимулювання інноваційних розробок і впровадження цих розробок в систему інноваційного менеджменту.

Для цього розробляються спеціальні цільові програми, які враховують особливості діяльності підприємств та механізми реалізації розроблених інновацій.

Для координації технологічних організаційних маркетингових і управлінських процесів необхідно забезпечити систематичну підтримку інноваційної діяльності, що адаптована до змін зовнішнього і внутрішнього середовища [18].

Використання проєктного менеджменту, як самої адекватної інноваційної діяльності, дозволяє підтримувати нові ідеї, формувати корпоративний розвиток інноваційної складової в диференційованій політиці стимулювання, а також формування

внутрішньої системи цінностей, спрямованих на інноваційну діяльність. Розробка комунікаційної політики, спрямованої на мотивацію інноваційної діяльності, призводить до постійного підвищення кваліфікації кадрового потенціалу.

Висновки і пропозиції. Реалізація запропонованих заходів удосконалення інноваційної політики підприємств АПК допомагає у вирішенні структурних проблем. Цілеспрямований характер представлених заходів інноваційного розвитку

підприємств АПК, дозволяє здійснити ґрунтовний вибір варіанту здійснення інституційних трансформацій із урахуванням наслідків впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища задля інноваційних перетворень системі управління підприємствами і переходу до моделі інноваційного розвитку. Запропоновані шляхи адаптації стратегії підприємства до вимог інноваційного розвитку дозволяє оптимізувати внутрішньовиробничі умови розробки та впровадження інновацій.

Список літератури:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. – 203 с.
2. Друкер П. Эпоха разрыва: ориентиры для нашего меняющегося общества. – М.: «И.Д. Вильямс» Н, 2007. – 280 с.
3. Белл Дж., Канн Г. Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – 453 с.
4. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество. – М.: АСТ, 2004. – 602 с.
5. Деминг У. Эдвард. Новая экономика. – М.: Эксмо, 2006. – 208 с.
6. Йенсен Р. Общество мечты. – СПб.: Издательство Стокгольмской школы экономики в Санкт-Петербурге, 2004. – 360 с.
7. Кроуфорд. Электронно-цифровое общество. – М.: Релф-бук, 1999. – 120 с.
8. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М.: ГУ-ВШЭ, 2000. – 540 с.
9. Сакайя Т. Стоимость, создаваемая знанием, или История будущего. Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – 240 с.
10. Стиглер Дж. Экономическая теория информации // Теория фирмы. Вехи экономической мысли. В. 2. – СПб.: Экономическая школа, 1995.
11. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США. – М.: 1996.
12. Дьомін О. Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні / О. Дьомін // Економіка України, 2003. – № 6. – С. 4-13.
13. Дорогунцов С., Нейкова Л. Сучасні проблеми технічного розвитку промисловості України // Економіка України. – 1996. – № 9. – С. 4-11.
14. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.
15. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семіноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. – Бібліогр.: с. 313-326.
16. Кузьменко Л.М. Управление функционированием и развитием экономики региона. Донецк: ИЭП НАН Украины, 2004. – 284 с.
17. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку. – К.: «Вища школа», 2002. – 254 с.
18. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації. К.: Наукова думка, 2003. – 334 с.

Власова Е.В.

Международный университет «Украина», г. Киев

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК УКРАИНЫ

Аннотация

Рассмотрены условия инновационного развития предприятия, формируются по совокупности институциональных факторов. Определены макро- и микроэкономические институциональные условия, которые создают инновационный вектор развития предприятия. Обзор характеристик и особенности факторов влияния внутренней и внешней среды, использование инновационных проектов.

Ключевые слова: инновационное развитие, стратегия, инновационная экономика, модернизационные процессы, факторы влияния, внутренняя и внешняя среда.

Vlasova K.V.

International University "Ukraine", Kiev

INSTITUTIONAL MECHANISM INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF APK UKRAINE

Summary

The conditions of innovative development of the enterprise, which are formed on the basis of a set of institutional factors, are considered. The macro- and microeconomic institutional conditions that create the innovative vector of enterprise development are determined. The characteristics and features of the factors influencing the internal and external environment, the use of innovative projects are summarized.

Keywords: innovation development, strategy, innovative economy, modernization processes, factors of influence, internal and external environment.